

LT finansų ministerijai

LR Teisingumo ministerijai

LR Seimo Ekonomikos komitetui

POZICIJA DĖL LR FINANSŲ MINISTERIJOS PARENGTŲ MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMO IR LYDINČIŲJŲ ĮSTATYMŲ PROJEKTO, ĮGYVENDINANT REFORMĄ „VIENAS LANGELIS PRIEVOLEMŲ VALSTYBEI SUMOKĖTI“

2023 m. kovo 14 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos finansų ministerija parengė ir 2023 sausio 3 d. suinteresuotoms institucijoms pateikė derinti ir išvadoms gauti Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo Nr. IX-2112 2, 14, 26, 81, 86, 88, 93, 97, 105, 106, 110 straipsnių pakeitimo ir 89 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektą (toliau – MAĮ projektas), Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo Nr. VIII-1234 papildymo 371 straipsniu įstatymo projektą, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso papildymo 5831 straipsniu įstatymo projektą, Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 6, 100 straipsnių pakeitimo ir 7, 8 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektą, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 163, 307, 342 ir 352 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 672 ir 676 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau kartu – Įstatymų projektai).

Įstatymų projektai parengti siekiant įgyvendinti Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“ 6 komponento „Veiksmingas viešasis sektorius ir prielaidos atsitiesti po pandemijos“ reformą „Vienas langelis prievolėms valstybei sumokėti“ (toliau – Reforma).

Įgyvendinant Reformą numatoma efektyvinti prievolių valstybei administravimą, išvengiant funkcijų dubliavimo ir veiklą organizuojant vieno langelio principu, pavedant administravimą vykdyti vienam administratoriui – Valstybinei mokesčių inspekcijai (toliau – VMI), sudarant sąlygas administravimo procesą skaitmenizuoti ir unifikuoti.

Reforma numato nuo 2026 m. liepos 1 d. perduoti VMI ekonominių sankcijų, baudų už nusikalstamas veikas, kitų baudų, teismo priteistų sumų administravimo procesą. Iki 2023 metų birželio pabaigos (Reformos tarpinis tikslas) LR Seime turi būti priimti teisės aktų pakeitimai, leidžiantys VMI administruoti ekonomines sankcijas, baudas už nusikalstamas veikas, kitas baudas, teismo priteistas sumas valstybės naudai.

Nors Įstatymų projektų teikimo lydraštyje nurodyta, kad priėmus Įstatymų projektus, neigiamų pasekmių nenumatoma, Lietuvos kredito valdymo įmonių asociacija (LKVIA) identifikuoja nemažai kritinių tokio reguliavimo aspektų, į kuriuos būtina atsižvelgti svarstant Įstatymo projektus.

Civilinio proceso kodekso papildymo 583¹ straipsniu ir kitais Įstatymų projektais, nuo 2026 birželio 30 d. iš esmės numatoma įgyvendinti išieškojimų valstybės naudai reformą, pagal kurią visus

išieškojimus valstybės naudai iš antstolių perimtų VMI. Įgyvendinama reforma numato, kad tai būtų efektyvus būdas surinkti lėšas į valstybės biudžetą optimizuojant resursus bei skolininkų išlaidas. Tačiau būtina atkreipti dėmesį į tai, kad ši **reforma iš esmės pakeis antstolio instituto vaidmenį**.

Atsižvelgiant į Įstatymų projektų siūlymus, kuomet valstybės naudai išieškomos bylos būtų išimtinai perduodamos tik VMI, nebetenka prasmės nuo 2021 m. sausio 1d. galiojantis CPK 650 straipsnio reikalavimas proporcingam bylų skirstymui. Toks galiojantis teisinis reglamentavimas yra orientuotas į valstybinius užsakymus antstoliams, kuomet siekta pažaboti galimas rizikas sutelkiant dideles bylas keliose antstolių kontorose. Verslo santykiuose liberalumas, renkantis antrąją sutartinių santykių šalį, turėtų būti leidžiamas nevaržomai, todėl nebelieka prasmės jį riboti. Atvirkščiai, šiuo metu galiojanti **sistema neskatina kurti gerųjų praktikų** ir sėkmingo bendradarbiavimo tarp kreditorių ir antstolių kaip atskirų verslo segmentų, neužtikrina aktyvumo bylų vykdymo procesuose.

Pažymėtina, kad išieškojimo valstybės naudai bylos antstolių kontorose sudaro apie 50 - 60 proc. visų jų vykdomų bylų. Todėl išieškojimą perkėlus tik į VMI atsakomybės sritį, tai sąlygos antstolių kontorų mažėjimą. Dalis antstolių kontorų privalės optimizuoti resursus, atleisti dalį darbuotojų ir personalo; dalis – visiškai nutraukti veiklą. Tai bus didžiausia problema, kadangi dėl to, neišvengiamai kris antstolių kontorų darbo bei išieškojimo efektyvumas, o tai sąlygos kitus iš to siekiančius veiksmus:

pirma, turint tik minimalius resursus, antstoliai neturės galimybių atlikti visų numatytų vykdymo veiksmų Sprendimų vykdymo instrukcijoje¹ nustatytais terminais, pvz.: per nustatytą terminą pateikti skolininkui raginimą įvykdyti sprendimą, areštuoti turto ir pan. Taip pat, negalės atlikti ir kitų procesinių veiksmų, įskaitant - vizituoti skolininkų, reguliariai tikrinti turtinę padėtį. Antstoliams neturint žmoniškųjų išteklių tinkamai atlikti savo pareigų, ne tik kris išieškojimo efektyvumas, bet ir padaugės skundų dėl antstolio neveikimo, skaičius;

antra, iš antstolių veiklos eliminavus valstybinių bylų vykdymą, pats antstolių veiklos vykdymo procesas turės būti „kompensuotas“ privačių išieškotojų sąskaita, t.y., kainų didinimu. Antstoliai bus suinteresuoti dirbti tik tuomet, kai jiems bus apmokėtos visos vykdymo išlaidos (apmokamos būtiniosios vykdymo išlaidos, kai byla yra užvedama; jeigu sprendimas neįvykdomas per 6 mėnesius, prie išlaidų pridedama dar 50 proc. išieškojimui taikomo vykdymo išlaidų dydžio suma).

trečia, kadangi nuo 2021 m. sausio mėn. galioja proporcingo vykdomųjų dokumentų skirstymo sistema² (kuri užtikrina nuolatinį bylų kiekį nepaisant antstolių veiklos efektyvumo rezultato), antstoliams ir toliau nereikės konkuruoti dėl klientų, todėl jie nebus suinteresuoti paslaugų efektyvinimu, kreditoriai negalės tinkamai apginti savo teisėtų interesų atgauti skolą. Pažymėtina, kad tarp privačių ieškotojų yra ne tik verslo subjektai, bet ir privatūs asmenys;

ketvirta, antstoliams neturint resursų laiku atlikti būtinuosius vykdymo veiksmus, išieškojimo procesas taps ilgesnis ir dėl to brangesnis tiek išieškotojui, tiek skolininkui. Pavyzdžiui, piniginių išieškojimo bylose, absoliučioje daugumoje atvejų skolininkui taikomos procesinės palūkanos, skaičiuojamos iki visiško prievolės įvykdymo. Taigi, neužtikrinant greito ir efektyviausio išieškojimo proceso, skola kasdien auga, taip nepagrįstai didinama galutinė grąžintina suma ir didinama skolų našta skolininkams.

¹ Sprendimų vykdymo instrukcija: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.265010/asr>

² Proporcingo vykdomųjų dokumentų skirstymo sistema <https://www.antstoliai.lt/vbp/public>

LIETUVOS KREDITŲ VALDYMO ĮMONIŲ ASOCIACIJA

Žalgirio g. 90, LT-09303 Vilnius

info@lkvia.lt, www.lkvia.lt

LKVIA nuomone, siekiant Reformos tikslų, visų pirma reikia užtikrinti kokybišką antstolio instituto veiklos tęstinumą, jų kompetencijos didinimą ir kokybiškos veiklos įgalinimą. Atsižvelgiant į tai, kad priėmus Įstatymų projektus ženkliai sumažėtų antstolių veiklos apimtys, antstolio veiklos poreikiai bus minimizuoti apribojant jo veiklos spektrą privačių fizinių ir juridinių asmenų užsakymais, tačiau bylas jiems skirstant proporcingai, esama sistema pati neskaitins antstolių tobulėti, investuoti į gebėjimų bei sistemų tobulinimą bei darbo našumo didinimą. O tai iš esmės pakeis antstolio instituto vaidmenį.

Lietuvos kreditų valdymo įmonių asociacijos vadovas Marius Šlepetis